

Julia Burgers-Drost

Vergrendelde harten

Liefdesband-trilogie deel 2

Z&K

Uitgeverij Zomer & Keuning

„Goede reis naar huis, Willemien en doe de groetjes aan de familie Reintjes!”

Alette van Berkhoven knelt haar jongere zus een ogenblik stevig in haar armen. „Kom gauw terug... als Hartger jarig is geven we een groot feest. Een ‘vooroorlogs gebeuren’, zo noemt Hartger het... hou je goed, meid!”

Willemien hijst zich in de gereedstaande trein, snakt naar het moment dat ze alleen kan zijn met haar gedachten en gevoelens. Alette heeft haar naar de trein gebracht, de vier kinderen achterlatend aan de zorgen van een soort kinderjuf. Zoals altijd na een bezoek aan Alet – tegenwoordig is het ‘Alette’, dankzij de invloed van de schoonfamilie – is Willemien in de war vanwege de vele indrukken die ze heeft opgedaan. Ooit zusjes, kinderen grootgebracht onder hetzelfde dak. Hun levens liepen tot op zekere hoogte parallel. Tot de oorlog kwam. Een tijd die scheiding, dood en verderf bracht. Levens die gespaard bleven, werden wél getekend.

Willemien lacht stralend door het vuile raampje. Alet hoeft niet in haar ziel te kijken. En ze weet dat een klein lachje al genoeg is om iedereen zand in de ogen te strooien. Een presentje van de natuur.

Ziet ze het heus goed dat Alet tranen in haar ogen heeft? Willemien wuift haar een kushand toe. Missen zal Alet haar niet, thuis wacht haar een liefhebbende echtgenoot in een schitterend huis. Vier kindjes – en ze weet sinds tien minuten dat er een baby op komst is. De een heeft alles, de ander niets.

Willemien ploft terug op de harde bank als de trein zich in beweging zet. Reizen met de trein is bijna weer gewoon, jammer is dat. Goede dingen wennen veel te snel, vindt Willemien. Of Alet ook zo snel aan de luxe waarin haar schoonfamilie leeft is gewend, destijds? Echt vertrouwelijk zijn ze na de scheiding, veroorzaakt door de tweede wereldoorlog, nooit meer geworden. En voor die tijd was het leeftijdsverschil te groot. Jammer.

Ze heeft de coupé niet voor zich alleen. Er is een ouder echtpaar aan de andere kant van het gangpad komen zitten, ze spreken op ruzieachtige toon met elkaar.

Buiten lijkt het landschap voorbij te vliegen. Willemien wordt duizelig van het turen. Ze bestraft zichzelf. Zij geniet als een kind van een

klein reisje. Neem nu een Alet, die heeft een eigen wagentje waarin ze de kinderen naar school brengt en de boodschappen doet. Vreemd verdeeld. Er komt een ontevreden trekje om haar mond dat ogenblikkelijk plaatsmaakt voor een soort beroepslachje als de controleur om de kaartjes komt.

Gelijk met de man in uniform duikt een jonge man op die letterlijk grijnst naar de lege plaats tegenover Willemien. „Gelukkig, een zitplaats!”

Willemien knikt met afgewend hoofd. Ze houdt niet van dat informele gedoe. Zomaar iemand aanspreken, doen alsof je elkaar jaren kent. Er verandert zoveel tegenwoordig!

Ze voelt best dat de jongeman geen oog van haar knappe snuitje kan afhouden. Misschien, zo fantaseert ze, denkt hij wel dat ze wekelijks naar de kapper gaat. In werkelijkheid zijn de blonde krullen puur natuur. Met weemoed denkt ze op zulke ogenblikken aan haar in de oorlog omgekomen moeder, die haar Shirley Temple noemde. Een sterretje dat ze slechts kende van de affiches die de gevel van de bioscoop in de stad sierden.

Geritsel van papiertjes, een ontblote rol pepermunt wordt haar voorgehouden. „In plaats van een kopje koffie, ja?”

Willemien accepteert het snoepje, glimlacht vriendelijk als teken van dank. De man tuurt verrukt naar het kuiltje dat in haar ene wang verschijnt.

Vlot als hij van huis uit is, opent hij het gesprek. „We vinden het tegenwoordig heel gewoontjes dat we kriskras het land door kunnen reizen. Niet?” Dat laatste komt er hoopvol achteraan. Nu moet Willemien wel reageren.

Ze zuigt aan de pepermunt, knikt ernstig. „Gelijk hebt u. Aan de ene kant wil je alles van veertig-vijfenviertig zo snel mogelijk vergeten. Anderzijds voel je je verplicht veel gebeurtenissen te bewaren in je hart. Niet?”

Nu lachen ze beiden, omdat Willemien haar zin, net als de man, met het onzeker geuite ‘niet’ besluit.

„Eh... voor uw plezier op reis?” vist de man. Hij is zich duidelijk bewust van het feit dat hij een goede indruk maakt vanwege zijn kleding. Vlot, modern maar toch niet hinderlijk nieuw.

Willemien voelt zich gevlaid. Ze hunkert naar aandacht.

„Kun je wel zeggen! Ik heb een getrouwde zus en af en toe werken

we aan de familiebanden. Er zijn door de oorlog zoveel gaten geslagen, je moet in ere houden dat wat je hebt!”

Daar is de medereiziger het geheel mee eens. Hij trekt zijn perfect gestrikte stropdas zo mogelijk nog rechter, buigt zich dan naar Willemien over en noemt zijn naam. „Ik hou er van mijn gesprekspartners te vertellen wie ik ben. Dat maakt de conversatie meer ontspannen!”

Willemien spert haar blauwe ogen wijd-open. Deze jongeman is zo anders dan die ze kent uit de eigen woonplaats. Ze mompelt haar eigen naam. Willemien Klomp. En vlot voor haar doen zegt ze er achteraan: „U bent vast een stadsmens. Ik woon in een klein stadje, meer een dorp. Iedereen kent iedereen, weet alles van elkaar. Soms benauwend!”

Op dat moment verheffen beide oudere reizigers aan de overkant van het gangpad hun stem – gelijktijdig. Ze schamen zich er niet voor dat anderen getuigen zijn van hun geruzie. Willemien verbijt een lach, ziet dat Theo Hamer met hetzelfde euvel kampt.

Een simpele gebeurtenis en zie, het brengt twee mensen op één lijn. Willemien en Theo Hamer.

Theo houdt opnieuw de rol pepermunt voor Willemiens neus en zegt uitnodigend: „Vertel eens iets over jezelf?” Zijn blik glijdt naar haar ringloze linkerhand. Niet verloofd dus. Niet officieel. En getrouwd is ze ook niet, aan de rechterhand prijkt slechts een simpel ringetje van zilver. Tegenwoordig zijn de verlovingsen langdurig. Een uitzet heb je niet zomaar voor elkaar! Alle vrouwen klagen over de schaarste op textielgebied. En dan de woningruimte! Nee, dan zit hij, Theo, nog goed bij moeders pappot.

Willemien bloost. Niet dat mannelijke belangstelling haar vreemd is. Ze gaat echter nooit in op avances. Voor haar is er maar één. Degeen die door haar zus Alet is versmaad. Oei, dat doet nog steeds pijn.

„Eh... wat wil je weten? Mijn ouders zijn vlak voor de bevrijding omgekomen. Moeder was zwanger. Het meisje dat ‘gehaald’ is, mijn kleine zus, groeit op in het gezin van mijn grote zus. Irene. Dat betekent zoiets als vrede. Ze lijkt op mij... alleen zijn de omstandigheden waarin dit kind opgroeit gunstiger. Ze heeft spulletjes waar ik slechts van kon dromen. De tijd is ook anders. Nou ja... ik werk al vanaf mijn schooltijd in de boekwinkel van vrienden. Je groeit in dat werk, het ging vanzelf. En wonen doe ik ook bij hen. Vader en moeder Reintjes

zijn zo'n beetje vervangende ouders. Ik houd heel veel van hen..."

„Een boekwinkel? En wil je nooit eens Hogerop?"

Willemien tuurt naar buiten. Ze zijn bijna daar waar ze moet uitstapen. Ze heeft een hekel aan het gebied waar nu de trein vaart mindert. De grote gaten door bommen veroorzaakt, zijn nog lang niet alle gedicht. Er wordt weliswaar vlijtig gebouwd, her en der verrijzen rijen huizen. Maar dat neemt niet weg dat het terrein langs de spoorbaan, een doelwit, nog dezelfde troosteloze aanblik heeft als vlak na de bevrijding.

Enkele straten verderop woont grootmoeder. Nog steeds zelfstandig. Al zal, zo vreest Willemien, dat niet lang meer duren. Ze schudt haar hoofd. „Hogerop? Hoe dan wel? Ik heb geen zin meer in schoolbanken. Toen ik de mulo had gedaan, was het oorlog. Ik hoor bij de mensen die tussen de wal en het schip zijn geraakt!"

Theo bekijkt het ranke figuurtje, een mooi meisje. Een vrouw eigenlijk. Vooral wanneer ze zo stuurs kijkt, zoals nu, zie je duidelijk dat ze niet meer pril is. De bloemetjesstof van haar keurig jurkje valt sierlijk langs haar lichaam. Het witte kraagje geeft het geheel iets ontroerend kinderlijks.

Theo richt zich op, komt naast Willemien staan als ze aanstalten maakt naar de uitgang te gaan.

„Doe als ik, ga studeren. Ik heb ook na vijfenveertig de draad opgepakt!" Hij kijkt weg van haar, ziet niet de bomgaten, waarin tussen het puin waar eens woonkamers waren, jonge bomen en onkruid opwast. Die beroerde oorlog, alles en alles is toch ontregeld! Je eigen wereld moet je scheppen.

„Ja, ik zit in Utrecht. Eh... misschien zien we elkaar nog eens terug?"

Vleiend klinkt zijn stem. Willemien staart naar de perfect zittende stropdas. En argeloos zegt ze: „Ik heb me studenten heel anders voorgesteld. Niet zo eh... netjes!" Ze lacht, Theo staart opnieuw verrukt naar het kuiltje in haar wang. Het jachtinstinct in hem is ontwaakt. „Studenten heb je in alle soorten, vandaag de dag komen ze ook uit alle lagen van de bevolking."

De trein stopt, remmen knarsen en als Willemien wankelt grijpt Theo maar al te graag haar blote arm.

„Wie weet zien we elkaar ooit. Dag, meneer de student. Bedankt voor de pepermuntjes!"

Zo verdwijnt Willemien Klomp uit beeld. Tussen andere passagiers vindt ze haar weg naar de uitgang.

Ze heeft een gloeiende hekel aan het station. Vroeger symbool van een dagje uit. Naar de grote stad, met moeder en Alet.

Nu gaan haar eerste gedachten uit naar de volle treinen die richting concentratiekampen reden. Met mensen, die ze gekend heeft. Na de bevrijding kwamen de gruwelijke feiten stuk voor stuk boven water en nog steeds zijn er de onaangename verrassingen: ex-gevangenen die niet konden of wilden praten. Moeizaam de gruweldaden van de vijand prijsgeven.

Een rilling glibbert over Willemiens rug. Ze rukt haar fiets met hokkerige bewegingen uit het rek. Vroeger kon je met de tram naar haar woonplaats. Nu herinnert alleen de met gras overwoekerde rails aan dat vervoermiddel. Natuurlijk zou ze met de bus kunnen gaan, maar dat betekent wachten op aansluiting.

De trein zet zich weer in beweging, Willemien wil niet omkijken, maar iets is sterker dan haar wil. Ze ziet het hoofd van Theo achter een raampje. Ze wuift terug, het maakt haar opeens blij.

Pas als ze op het fietspad tussen de weilanden rijdt, realiseert ze zich dat ze best even naar grootmoeder had kunnen gaan. Alet heeft het nog zo gevraagd. Maar, denkt ze koppig, grootmoeder is van Alet. Twee handen op een buik. En stug trapt ze door, vechtend met de slappe stof van haar jurk. De wind wint – laat maar waaien. En pas als er tegenverkeer in zicht is in de vorm van een fietser of auto, trekt ze met een zedig gebaar de bloemetjes tot over haar knieën.

Op de rivier die speels haar weg door de weilanden heeft gevonden tuffen een paar zwaarbeladen vrachtboten. Eén voert een Hollandse vlag. Een strak staand stukje rood-wit-blauw. Willemien vindt het nooit erg om voor de weggedraaide schipbrug te wachten. Er is zoveel te zien. Allereerst die vlag. Symbool van vrijheid. Zoals veel mensen die de oorlog bewust hebben meegemaakt, doet het haar wat de driekleur te zien wapperen. Net als het horen van het Wilhelmus. Oh, die eerste keer in vijfenveertig! Ondanks het verdriet om de dood van vader en moeder beleefde ze toch een moment van intense dankbaarheid.

Een van de boten vervoert een lading steenkool, het is goed te zien dat de economie langzaam weer op gang komt.

Willemien tuurt weg van de oevers die rijkelijk begroeid zijn met fluitenkruid en boterbloemen. Holland op z'n mooist.

De zon staat laag aan de hemel, zet dat wat ze omvatten kan in een gouden gloed. Voor even daalt er een vergeten vrede in Willemiens hart. Is de jaloezie die ze voor Alet voelt onbelangrijk. Diep ademt ze de schone lucht in. Ervaart weer even de intensiteit van vrede.

Op het laatste schip dat door de open brug knort staat een kind te wuiven en Willemien wuift terug. Bij kinderen kun je jezelf zijn. Hun maakt het niet uit of je mooi of lelijk bent. Rijk of arm. Geleerd of niet. Geleerd? Meteen ziet ze voor haar geestesoog de charmante man uit de trein die zo overduidelijk belangstelling voor haar had. Een beetje lijkt hij op Karel Reintjes, vindt ze.

Met de naam 'Karel' in haar hoofd verdwijnt het geluksgevoel. Bitter is opeens de lijn om haar mond. „Geluk is een zwerver met een zonnig gezicht... om zijn lippen een glimlach...”

De rest van het gedicht dat met die woorden begint, is ze vergeten. Dat van die zwerver, dat spreekt haar aan. Het ene moment ben je onbekommerd, ziet de toekomst wel zitten. En het volgend ogenblik hangen sombere wolken tot op de grond. Het is of de straatstenen, de zogeheten 'kinderkopjes' extra hard onder haar banden protesteren.

De winkels zijn al gesloten. Etenstijd, als bij afspraak verdwijnt een ieder achter zijn eigen gevel.

Ook de Sofiastraat is uitgestorven. In de goot dartelen stof en vuil als in een mini-windhoosje omhoog.

Zoals altijd wanneer Willemien de straat inkomt waar ze geboren en getogen is, kruipen haar ogen naar het pand waar ze met haar ouders en Alet onbezorgde jaren heeft doorgebracht. Mensen van buiten de plaats hebben hun intrek in de stoffenzaak genomen, de boel verbouwd en het houtwerk licht geverfd. Heel het intieme van vroeger is weg, tot en met de vertrouwde winkelbel toe. Veel verkocht wordt er nog niet, om de simpele reden dat er nog niet veel is om in te kopen. Maar lang zal die schaarste niet duren. Textielabrikanten laten hun machines dag en nacht werken, weet Willemien.

Ze sjort haar fiets het trottoir op. Moeke Reintjes heeft duidelijk op de uitkijk gestaan. „De brug was open, of heb ik het mis?”

Willemien knikt. „Zal ik maar door de winkel komen, de banden zijn droog!”

Mevrouw Reintjes draagt Willemien op handen. Van een eigen dochter zou ze niet meer kunnen houden dan van het meisje Klomp. „Kom er gauw in, kind. Pa en ik hebben gewacht met het eten. Ook al zal Alet

je wel niet hebben laten verhongeren. Ben je nog bij je grootmoeder langs geweest?"

Willemien knikt naar pa Reintjes, die de fiets naar het schuurtje wil brengen. „Nee... eerlijk gezegd heb ik er te laat aan gedacht. En hadden jullie nog langer moeten wachten met het eten!"

Ze knuffelt moeke Reintjes speels, kamt dan voor het gebarsten kapstokspiegeltje het krulhaar.

„Oh ja, Alet gaf me wat voor u mee en ze bedankte hartelijk voor de verjaarskalender. Kijk... een pak koffie. Hartger heeft zo zijn relaties, zei Alet. Gemakkelijk toch? En ze gaf wat koffiebonnen mee, ze had ze niet nodig, zei ze!"

Het eten smaakt haar heerlijk, moeke kan uitstekend koken. Niet buitenissig, maar zorgvuldig. De maaltijden zijn altijd gezellig. Gesprekken gaan veelal over de zaak, de nieuwste inkopen of de plaatselijke gebeurtenissen passeren de revue. Toch proeft Willemien dit keer een sfeertje dat ze niet kan plaatsen. Ze kent de Reintjes zo goed, weet meteen als hen iets dwarszit. Straks, zo bedenkt ze, tijdens de afwas, zal ze moeke aan het praten zien te krijgen.

„Geef me de bijbel eens aan, Willementje!" Willemien buigt zich achterover, zo kan ze precies met één hand bij de vensterbank komen, waar de bijbel een vast plaatsje heeft naast een clivia.

Willemien luistert graag naar de stem van pa Reintjes. Hij heeft een goede leesstem, die tot horen noot.

– Opdat wij waarlijk vrijgemaakt zouden zijn, heeft Christus ons vrijgemaakt. Laat u niet weder een slavenjuk opleggen –

Vrij zijn, ondanks de bezetting, destijds. Een ander, hoger soort vrijheid. Het wordt Willemien warm om het hart. Alsof dat kloppende ding in haar lijf het uit wil zingen.

God is zo reëel voor haar. Mensen kunnen je verwonden, je verlaten. Maar God is getrouw. Tegen haar gewoonte is ze even weg met haar aandacht, tot pa Reintjes leest: „...maar geloof, door liefde werkende."

Liefde, ook in Gods Woord is dat de kern van alles.

„Laten we danken."

Later, boven de bak met dampend afwaswater, rebbelt moeke er op los. Onbelangrijke zaken, roddels waar Willemien maar met een half oor naar luistert.

„En o ja, heb je al gehoord dat er nieuw geld komt? We moeten de zinken en zilveren munten inleveren. Duik jij morgen maar eens in de

kassa en wijs er de klanten op, ja? Maak anders een kaartje waar je het duidelijk op vermeldt.”

Moeke futselt de stijf gesteven schort op haar rug los. Ze woont bijna in het ding, teneinde haar kleding te beschermen tegen spetters en spat-ten. Per slot van rekening moet ze in de winkel keurig voor de dag komen, ieder moment!

Ze hangt haar schort aan een haakje en zegt, schijnbaar nonchalant: „Onze Karel denkt er over voorgoed naar Nederland terug te komen. Ergens in een kliniek in of bij Utrecht is een plaats vrij. Die is hem aan-geboden. Hij mag er ook onderzoek doen, het fijne weet ik er nog niet van...”

Willemien voelt zich warm worden. Karel, Karel. Haar jeugd liefde. Onbeantwoord. Ze is zijn zusje. In de oorlog, toen hij voor Radio Oranje werkte, schreef ze hem trouw. Heel omzichtig stelde ze de zin-nen samen zodat de vijand bij een eventuele onderschepping van de post, er niets mee kon.

Afzender tante Sien. Wat is dat alweer lang geleden, wat een onno-zel kind was ze toen. Veel is er veranderd, maar haar gevoelens voor Karel niet. Vlak langs haar heen keek hij, naar Alet die op haar beurt onverschillig was voor Karel.

„Heeft hij geschreven... of gebeld, zoals laatst?”

Willemien strooit onnodig veel Vim in de gootsteen. Utrecht, daar woont hoe-heet-ie-ook-weer eveneens. Theo Hamer.

„En hij brengt iemand mee. Margaret. Een meisje. Tja, onze Karel is eindelijk zover dat hij aan trouwen denkt!”

Het kraanslangetje wordt driftig in beweging gebracht. Het water spettert in het rond. Een meisje. Een Engelse nog wel. Kiezen op elkaar, Willemien.

Ze sluit de kraan, wringt de vaatdoek uit. Dwingt zich nuchter aan iets anders te denken. Eh... fijn dat er weer vaatdoeken te koop zijn. En van die lekker dikke handdoeken. Weelde.

„Wat zei u? Margaret?”

Rustig zijn de ogen van Willemien in die van moeke Reintjes. „Een aardige naam. Ik help u wel met Engels, want het staat toch leuk als u haar in de moedertaal kunt verwelkomen, moeke?”

Willemien probeert een paar begroetingszinnen. „We hebben van de Tommy’s nog wel wat geleerd!”

Moeke Reintjes, degeen die Willemien het best denkt te kennen, trapt

er in. Ze heeft zich voor niets zorgen gemaakt. „Het ‘kind’ heeft zich over haar kalverliefde heen gezet. Gelukkig maar. Want zolang Willemien met een bedroefd hart rondloopt, kan zij niet blij zijn om en met Karel.

Willemien spoelt de theedoek uit, heeft nogal werk om het stukje textiel buiten naar haar zin aan het lijntje te krijgen, lijkt het.

„Willemien?” Het klinkt aarzelend, opeens is er toch wantrouwen.

„Wat is er, lief mens van me?”

Willemien knuffelt moeke, zo hoeft deze haar betraande gezicht niet te zien. Normaal klinkt haar stem als ze vraagt of de bestelde kinderboeken al binnen zijn. „Ja? Dan ga ik gauw prijzen. Er is zo’n vraag naar!”

De boeken zijn binnen. Maar uitpakken en prijzen... dat kan morgen toch ook nog? Het is zulk zacht weer, ze kunnen best een poosje van de avond genieten! Maar Willemien schudt gedecideerd haar hoofd. „Gaat u maar lekker buiten zitten. Ik heb mijn portie gehad, bij Alet. Tjonge, wat is alles daar weelderig en Alet vindt het maar heel gewoon!”

„Luxe went!” zucht moeke.

Traag begeeft Willemien zich naar het voorhuis. De rug recht. Hoofd omhoog. Het is zo’n warboel vanbinnen, maar dat hoeft niemand te merken. Zou ze dan toch iets van grootmoeders karakter hebben geërfd? ‘De koningin’, zo was haar bijnaam. Ze duikt weg in de ruime voorraadkast waar ze de boeken weet. En hier, in alle stilte en eenzaamheid, laat ze zich even gaan. Huilt tranen om een verloren liefde. Een pijn die zo diep zit, dat deze bij haar lijf lijkt te horen. Nu dat meisje er is, mag ze zelfs niet meer dromen en fantaseren. Loslaten moet ze. Loslaten wat ze nooit heeft bezeten.

Bij hen thuis hing vroeger een tekstje: als God een deur voor je sluit, opent hij een andere voor je. Gedachteloos heeft ze dat tigmaal gelezen. Ze wil geen andere deur. Liever zit ze alleen, zoals nu, in het duister.

Vreemd dat juist het donker toch een beetje troost!

Er is niets zo vervelend als een winkel zonder klanten. Dat vindt Willemien. Er zijn van die dagen dat niemand iets nodig schijnt te hebben uit het assortiment dat Boekhandel Reintjes biedt. Nog geen gum-

metje. Dat is de reden waarom haar blikken telkens verlangend naar buiten dwalen, haar ogen de straat aftasten. Nu zou ze de fiets willen pakken en zomaar een eind rijden, dwars door de weilanden of de bossen.

Natuurlijk zou ze pa Reintjes kunnen vragen of ze een paar uurtjes weg mag. Maar dat is beneden haar waardigheid. Ze ziet zichzelf als een volwaardige kracht, wil ook zo behandeld worden.

Al starend valt haar oog op een heer die op zijn gemak door de stille straat wandelt. Geen plaatsgenoot, weet Willemien met zekerheid. Bovendien bekijkt hij de gevels alsof hij ze nooit heeft gezien. Ze zou best willen weten wat hem zo boeit aan de geschonden panden! Enkele zijn in oude glorie hersteld. Andere grondig vernieuwd. Helaas stelt pa Reintjes een gesprek met de aannemer maar uit. Willemien durft niet hardop te mopperen. Maar straks zijn ze de enige in de Sofiastraat met een oorlogsgezicht.

Ze rekt haar hals uit teneinde de vreemdeling beter te kunnen volgen. Alsof hij iets of iemand zoekt.

Willemien besluit in de etalage wat te veranderen. Nodig is het niet. Het door haar zelf geplukte en samengestelde veldboekje is nog prachtig. De bermes bieden een schat aan lenteboden! Ze verwisselt een stapeltje kinderboeken van plaats met nieuwe romans. 'Het wegje in het koren' slaat ze open bij een illustratie die tot de verbeelding van een kind spreekt. Ongemerkt kan ze de vreemdeling nu volgen. Even lijkt hij te weifelen of hij de nieuwe stoffenzaak waar Willemiens ouders tot het eind van de oorlog met hun gezin woonden, binnen te willen gaan.

Wat moet zo'n man, een heer, nu in een winkel waar niets anders dan stoffen en aanverwante artikelen te koop zijn? Een vertegenwoordiger is hij ook niet. Geen koffertje met stalen. Hij heeft zijn handen losjes in de zakken, lijkt volstrekt geen haast te hebben.

Als hij vlak langs het raam van de boekhandel kuiert, kijkt Willemien zedig naar 'Het wegje in het koren'.

Tussen haar ooghaartjes door echter valt een en ander op. Hij is beter gekleed dan de doorsnee man. Zijn donkere uiterlijk verraadt dat hij waarschijnlijk een buitenlander is. Misschien een jood? Onverwacht kijkt de man om, recht in Willemiens geïnteresseerde gezicht. Ze voelt zich rood worden, haast zich de etalage uit.

De winkelbel rinkelt en Willemien heeft maar even tijd zich van de schrik te herstellen. Niet leuk om betrap te worden, vindt ze in stilte.